

УДК 655.4(062.3)

ЖІНОЧА ПЕРІОДИКА ДЛЯ РІЗНИХ ЧИТАЦЬКИХ АУДИТОРІЙ: ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД "СІЛЬСЬКОЇ" І "МІСЬКОЇ" ПРЕСИ ГАЛИЧИНИ 20—30-х РОКІВ ХХ СТ.

Я.М. Бравчук

Досліджується жіноча галицька періодика 20—30-х років ХХ ст. та її роль у створенні світогляду українського жіноцтва. Подається загальна характеристика двох основних типів періодичних видань — "сільських" і "міських" та зумовлені різницею в цільовому й читачькому призначенні особливості їх редакторської підготовки.

Исследуется женская галицкая периодика 20 — 30-х годов ХХ в. и её роль в формировании мировоззрения украинских женщин. Подаётся общая характеристика основных типов периодических изданий — "сельских" и "городских" и обусловленные разницей в целевом и читательском назначении особенности их редакторской подготовки.

Інтенсивний розвиток періодики для жінок у Галичині припадає на 20—30-ті роки, коли українська інтелігенція, усвідомлюючи загрозу асиміляції і намагаючись "розворушити" щонайбільшу частину населення, починає активну видавничу діяльність. Серед журналів, що виходили у Львові, "найпоказовішими" та найпопулярнішими жіночими виданнями стають: журнал для інтелігенції "Нова хата" [6], додаток до "Сільського господаря" "Українська господиня" [8], друковані органи Союзу українок "Жінка" [2], "Українка" [9], "Світ українки" [7], "Жіночий голос" [3], "Громадянка" [1]. Одночасно у Коломиї організовується видання часопису "Жіноча доля" [4] з альманахами та газети для сільських господинь "Жіноча воля" [5]. Як видання для однієї групи читачів — жіноцтва — вони близькі за структурою, подібні у веденні аналогічних розділів, рубрик, відділів. Характерною для них є і тематична спільність: обстоювання та збереження національної культури й української мови, заклик жінок до активної громадської діяльності, а відтак до духовного відродження українського народу. Більшість тодішніх жіночих часописів видається власне задля просвіти своїх читачок, і оте "просвітництво" виявляється у піднятті культури жінок шляхом роз'яснення їм найелементарніших засад етики, мистецтва, господарювання, виховування дітей. Словом, усього, з чим жінка могла зіткнутись (і стикалася) чи не щодня.

Однак, незважаючи на структурну та тематичну подібність, жіночі періодичні видання Галичини видаються для різних читачьких груп — жінок-міщанок і сільських господинь. Звідси — редакція кожного типу видань опинялась перед конкретною проблемою: завоювати прихильність якомога більшої кількості читачок, а отже, намагатися віднайти "шлях до серця" жінок, що належали до однієї з читачьких аудиторій. Зрозуміло, що поділ жіночих видань на різні типи досить умовний, однак рівень викладу публікацій в обох типах часописів дозволяє розглядати їх як дві групи — "сільські" та "міські" періодичні видання. Загалом, спеціальних сільських часописів було небагато: "Жіноча воля", "Українка" та "Українська господиня". Очевидно, відчути смак селянських буднів і зуміти передати його у формі колоритного репортажу, статті чи замітки було доволі складно. Тому більшість видань, зокрема "Нова хата", "Жінка", "Світ українки", "Громадянка" та "Жіноча доля", були зорієнтовані на міське жіноцтво.

Важко відповісти однозначно, які видання вимагали більше редакторської уваги та авторського хисту. З одного боку, інтелігентний, вишуканий міський читач вимагав відповідного викладу інформації високого рівня. Йому, здавалося б, догодити доволі важко. З другого ж боку, — жінки, які мешкали в селах, були досить далекими від естетики та культури читання, більшість їх, як свідчать публікації, взагалі не цікавилась читанням газет. На шпальтах своїх часописів редакції змушена була переконувати "своїх шанувальниць" у доцільності та потребі читання періодики загалом. Отже, одним з найосновніших завдань видавців "сільських" газет та журналів було зацікавити читача, змусити його звернутись до друкованого органу. І таким засобом тут, окрім вибору теми, повинні були стати спосіб викладу матеріалу, уміння доступно й ненав'язливо пояснити, порадити, порозумітися із читачкою.

Задовольняючи інтереси дрібномістечкового та сільського жіноцтва, розвиваючи його самостійність у різних сферах життя, видавці намагалися надавати допомогу жінці при виході зі складних життєвих ситуацій, здійснювати обмін її життєвим, трудовим і соціальним досвідом, розширювати сферу освіти, розвивати ініціативу та інтелектуальні можливості жінки. Тому, як зазначається на перших сторінках "Жіночої волі" у "Слові до шановних громадянок з-під сільської стріхи", "видаємо газету, щоб допомогти нашому сільському жіноцтву стати тим, чим є жіноцтво інших народів, а саме: добрими господинями, розумними матерями, свідомими

громадянками свого народу..., щоб як добра приятелька з далекого міста прийшла до вас, до хати та й повчала, радила, помагала, подаючи вам найкращі ради-поради" [5, 1932, № 1, с. 2].

Оскільки чимало жіночих видань виконували функцію помічника та порадирика господинь, то неважко здогадатися, що більшість статей у часописах присвячувалась побутовим питанням. (Власне завдяки порадам, рекомендаціям, настановам, відповідям на запитання читачки були зацікавлені у придбанні того чи іншого журналу.) Починаючи від найелементарнішого ("Чому люде хорують?", "Порядок в хаті", "Як чистити вікна", "Як плекати огірки в полі") і закінчуючи рекомендаціями щодо лікування, догляду та виховання дітей ("Що і як варити хворим", "Хвороби наших дітей"), використовуючи різні жанри (аналіз, повідомлення, замітка, стаття чи репортаж), видавці "сільських" журналів намагалися торкатись найрізноманітніших аспектів життя селянок і подавати їх у доступній, цікавій, а головне — в оригінальній формі діалогів, віршів, гумористичних нотатків і т.д. Власне, завдяки простоті та доступності написаного, намаганням зважати на читачські запити та побажання, вмінню знайти спільну мову зі своїми читачками редакції часописів "Жіноча доля", "Українка" та "Українська господиня" зуміли зацікавити своїх читачок і стати їхніми подругами та порадицями упродовж тривалого часу. Авторами публікацій були враховані всі нюанси і "правила" спілкування з сільським жіноцтвом: використання розмовної мови, фразеології і колоритних порівнянь; вживання нескладних синтаксичних конструкцій, доступних термінів, власних назв; намагання спростити виклад, з одного боку, і надати йому емоційності та образності, з другого.

Періодичні жіночі видання, що призначалися для міщанок, відрізнялися від "сільських" часописів помітною вишуканістю не лише при виборі жанрів матеріалів і їх тем, але й стилю викладу, мови авторів публікацій. Зважаючи на рівень читачок, редакції дозволяли собі торкатись питань щодо "плекання домашньої культури", історії виникнення певних традицій, мистецького аналізу речей, оцінки європейської моди і т.ін. Зокрема, у часописі "Нова хата" подається ряд статей, присвячених філософії української оселі, справді нової хати (у побутовому і філософському трактуваннях). А журнал "Жіноча доля" на своїх шпальтах містить роздуми емігрантів про Україну, українську родину в порівнянні із стилем життя людей інших країн.

Намагання авторів публікацій оригінально й цікаво подати тему переростають у появу в "міських" жіночих журналах великої кількості нових жанрів (замальовок, портретів, фейлетонів, репортажів), іншомовних укралень, цікавих художніх образів, тематичних ілюстрацій. Підхід до висвітлення побутової тематики в періодиці для місцевих жінок також дещо інший — автори часописів дискутують на шпальтах про естетику моди, звертаючи увагу на культуру жіночого тіла, побутовий етикет. Самі видання свідчать, що міські читачки цікавіше сприймають статті-роздуми, настроєві замальовки, аналітичні та дискусійні матеріали.

Загалом, галицька жіноча преса відіграла велику роль у створенні світогляду українського жіноцтва. Видавці й автори публікацій, дотримуючись інтелігентної виразності, предметної аргументації, джентльменського тону розмови та літературної витонченості, орієнтуючись на коло своїх читачів і їхній культурний рівень, смаки та інтереси, намагалися перетворити свої видання в науково-популярні, просвітницькі часописи, які не лише подавали б конкретні практичні поради, але й змогли підвищити соціально-культурний рівень жінок, їх власну гідність і незалежність.

1. Громадянка: Двотижневик. 1938. 2. Жінка: Орган центрального українського жіночого товариства "Союз українок" у Львові. 1935—39. 3. Жіночий голос: Часопис українських працюючих жінок. 1931—39. 4. Жіноча доля: Часопис для українського жіноцтва. 1925—39. 5. Жіноча воля: Часопис для сільських господинь. 1932—39. 6. Нова хата: Журнал для плекання домашньої культури. 1925—39. 7. Світ українки: Жіночий популярний часопис. 1938. 8. Українська господиня: Додаток до "Сільського господаря". 1929. 9. Українка: Популярний часопис центрального жіночого товариства "Союз українок" у Львові. 1938—39.